

Міністерство культури України
Національна бібліотека України для дітей

Великі Українці:
«... Усіма силами за Україну»

*Методичні поради до 135-річчя від дня народження
Володимира Винниченка*

Київ 2015

ББК 78.387.38:83

В 27

УДК 027.625

Матеріал підготували: Осадча Ю. В., Невишна В. В.

Літературний редактор: Кійко Н. М.

Відповідальна за випуск: Гордієнко А. І.

Методичні поради містять інформацію про життєвий і творчий шлях Володимира Кириловича Винниченка (1880-1961), видатного українського письменника, громадського діяча і політика. У додатках подано розробки книжкової виставки, сценарії літературної гри та вечора, які популяризують творчості письменника. Видання адресовано фахівцям бібліотек для дітей і педагогам.

© Національна бібліотека України для дітей

2015 року Україна відзначає 135 років із дня народження українського письменника, публіциста, драматурга, художника і політичного діяча — Володимира Винниченка. Один із найсуперечливіших політиків в історії нашої держави, найпарадоксальніший український письменник початку ХХ ст., він залишив по собі багату творчу спадщину, заборонену на батьківщині протягом десятиліть. Видатний письменник-новатор, Володимир Винниченко поєднав у своїх художніх творах досвід світової класики з прогресивними естетичними ідеями свого історичного часу і підніс українську літературу до рівня європейської.

Складна і суперечлива постать Володимира Винниченка завжди привертала до себе пильну увагу: одні беззастережно приймали, інші — відкидали, а треті прагнули поставитись до його діяльності з урахуванням усіх складностей доби, коли він жив і творив.

Володимир Кирилович Винниченко народився 28 липня 1880 р. в Єлисаветграді Херсонської губернії (сьогодні це місто Кіровоград) в робітничо-селянській родині. Батьки тяжко працювали, щоб заробити на шматок хліба, тому не мали можливості приділяти дітям (а їх у родині було четверо) особливої уваги, але рідкі хвилини, які випадали для спілкування, були сповнені материнською любов'ю та батьківським теплом, і це надзвичайно тишило дітей. Саме батьки щедро наділили маленького Володимира чутливим серцем, рідкісним талантом відчувати і плекати красу та заклали в його душу фундаментальний щабель любові до України. Водночас хлопчик часто ставав свідком знущань та принижень простих селян, ненавидів фізичне гноблення і приниження людської гідності: ймовірно, саме тому з дитячих літ у його душі заклалося прагнення встановити справедливість, повагу й рівновагу в стосунках людини з людиною, яке у майбутньому становитиме основу нелегкої політичної діяльності. Загалом, йому нічого не давалося у житті легко, все, крім навчання, діставалося ціною неймовірних моральних, інтелектуальних і фізичних зусиль.

Своє навчання Володимир розпочав у сільській початковій народній школі, де своєю кмітливістю, старанням та здібностями звернув на себе увагу, і вчителька

переконала батьків, щоб ті продовжували освіту дитини. Попри матеріальну скруту в сім'ї хлопця віддають до Єлисаветградської класичної гімназії. Вчителі та учні зустріли Володимира насміш-

ками. Просте походження, українська вимова, звичайне вбрання викликали ворожість. Малий Володимир усвідомив, що на світі не всі люди рівні, що світ поділений на бідних і багатих. Такий стан речей не пригнітив хлопця, а навпаки, викликав протест та обурення проти соціальної та національної нерівності, пробудив революційний дух на все життя. Зустрівши товаришів-однодумців, він організував у гімназії гурток захисту прав гімназистів, за що був вперше заарештований та виключений з гімназії, у карцері він написав перший літературний твір — поему про Запорізьку Січ.

Здавши екстерном випускні іспити у 1900 р., Винниченко отримує атестат та продовжує навчання на юридичному факультеті Київського університету, де створює таємну студентську революційну організацію «Студентська громада». Власне, це і поклало початок активній революційно-політичній діяльності Володимира Винниченка — його заарештовують, відправляють на військову службу, ізолюють від інших солдат через негативний революційний вплив на їхні погляди, згодом — знову переслідують і вкотре ув'язнюють. Всі ці події спонукали до письменницької роботи, оскільки саме вона давала змогу вільно висловлювати та порушувати гострі соціальні теми. Так, у 1902 р. світ побачив перший опублікований твір — згодом відомий як «Сила і краса», а вже перша збірка «Краса і сила» викликала щире захоплення Івана Франка, Лесі Українки, Михайла Коцюбинського. Неабияку славу принесли і наступні твори: «Суд», «Салдатики!», «Раб краси», «Уміркований та щирий», «Голод», «Малорос-європеєць», «Записки кирпатого Мефістофеля» та ін.

За сміливі погляди, агітаційні заклики революційного змісту серед звичайного люду та селян Винниченко, уникаючи чергового арешту, був змушений неодноразово полишати Україну та відвідувати її нелегально. Починаючи з 1902 р., він багато подорожував країнами Європи: мешкав в Австрії, Франції, Швейцарії, Італії та продовжував займатися письменницькою діяльністю. Пік його політичної активності припав на 1917-1919 рр., коли Україні випав шанс здобути незалежність. Володимир Винниченко був членом Української Центральної Ради, очолював посаду генерального секретаря внутрішніх справ Генерального секретаріату — виконавчого органу УЦР, став одним із засновників Директорії, брав активну участь у розробці законодавчих ініціатив. І хоча становлення укра-

їнської держави зустріло багато перепон, Володимир Винниченко завжди лишався поборником національної незалежності українського народу. Це глибоке переконання поєднувалося з політичними поглядами, які були близькими до комуністичної філософії, але без суперечностей не обійшлося — поділяючи більшовицькі ідеї функціонування держави, вважав, що в цій моделі недостатньо враховані потреби українського народу, їх національні особливості, історичне минуле, і завжди наполягав на державній самостійності України. На жаль, реалізувати свої прагнення Винниченку не вдалося — усвідомивши, що окрім страждань український народ нічого не одержує, жодних змін на краще чекати не доводиться, виходить зі складу уряду і в котре виїжджає за кордон.

На початку 20-х рр. буде ще одна спроба повернутись на батьківщину, організувати нову партію, поєднати національні інтереси з більшовицькими програмами, але... Почуваючи себе самотнім, не знайшовши підтримки однодумців, Володимир Винниченко відмовляється від співпраці в уряді радянської України — востаннє і на завжди полишає рідну землю.

За кордоном він продовжує стежити за подіями на батьківщині та цілковито зосереджується на літературній діяльності. Його творчість знаходиться на піку популярності, п'єси перекладаються німецькою мовою та з'являються на театральних сценах європейських країн. У 1922 р. на екранах Німеччини демонструється німий фільм за найвідомішою п'єсою «Чорна Пантера і Білий Ведмідь». В Україні виходить зібрання творів у 23 томах, декілька разів перевидається тритомний роман «Сонячна машина» та збірка оповідань «Намисто». П'єси ставилися у Києві, Харкові, Одесі, Львові, Чернівцях, Москві, Петербурзі, Баку. Майже до середини 30-х рр. творчість Володимира Винниченка вивчалася у школі. Але написаний наприкінці 1933 р. Винниченком лист до Політбюро КП(б)У, який засуджував та звинувачував Сталіна в голодоморі та масових репресіях українського народу, загнав у небуття та піддав гонінню його творчість: книжки вилучалися з бібліотек та шкільної програми, творчість не досліджувалась, а ім'я штучно забувалось та обливалось брудом.

З 1934 р. письменник разом із дружиною жив у містечку Мужен, біля Канн. Важкими для Винниченка були роки війни та окупації Франції, коли відмовившись від співпраці з нацистською владою,

він перебував під постійною загрозою арешту та депортації (і врешті, на кілька місяців був ув'язнений у концтаборі). Там, на чужині, громадсько-політичний діяч і письменник помер 6 березня 1951 р. Українським фондом культури у 1990 р. було засновано міжнародну премію ім. Володимира Винниченка, що присуджується за особливі досягнення в літературі, мистецтві, благодійній діяльності та за вагомий внесок у розвиток і відродження культурного життя України.

Сьогодні твори Винниченка активно досліджуються, вивчаються у школі, екранізуються, проте він і досі лишається не прочитаним до кінця. Зважаючи на складність його творів, що можна запропонувати читачеві дитячої бібліотеки? Для молодших — оповідання про дітей (мова про них піде пізніше), для старших — романи «Сонячна машина» (фантастичний), «Записки кирпатого Мефістофеля» (соціально-психологічний), «Слово за тобою, Сталіне!» (історичний). Звісно, не варто лишати поза увагою і саму постать Володимира Винниченка. До ювілейної дати радимо оформити книжкову виставку «Володимир Винниченко: Terra Incognita» (додаток 1) для читачів-учнів 8-9 кл., яка може бути корисною не лише дітям, але й педагогам — викладачам історії та української літератури, провести літературний вечір «Сила і краса Володимира Винниченка» (додаток 3). Під час підготовки варто використати матеріал щоденників письменника (як цитати для виставки, так і у тексті сценарію), відео уривки із документальних фільмів та екранізацій творів (додаток 4), що дасть змогу якнайширше ознайомити читачів із життєвим та творчим шляхом митця, його складним внутрішнім світом.

Серед літературних жанрів важко знайти той, де б Володимир Винниченко не залишив помітного сліду. У його творчій спадщині оповідання для дітей становлять менше відсотка. Але вони не лише не загубилися, навпаки, — після десятиліть забуття і заборони Україна почала відкривати для себе автора «Федька-халамидника», «Кумедії із Костем», «Намисто». Так, у 1989 р. журнал «Барвінок» надрукував оповідання «Віють вітри, віють буйні...»; тоді ж вийшла збірка «Намисто» з передмовою Володимира Панченка.

До теми дитинства звертався чи не кожний з українських класиків ХІХ – поч. ХХ ст., то чим же виділяються винниченкові оповідання? З неперевершеною авторською майстерністю (з тонким психологізмом показаний кожен порух душі малих героїв, кількома

штрихами яскраво виписані їх характери) Володимир Винниченко мало не перший в українській літературі показав не дітей у дорослому світі — а світ дітей, із його веселощами та негараздами, першими радісними та гіркими відкриттями, перемогами та поразками, які мають не менше значення, ніж дорослі тривоги та проблеми. Наприклад, близнята Івашко та Любка в оповіданні «Гей, не спиться...» рятують із в'язниці дядька-революціонера, жертвуючи заповітною мрією про власний голубник, а в оповіданні «Гей, чи пан, чи пропав...» — ручного голуба, ризикуючи при цьому життям. З точки зору дорослого, такі вчинки є неспівставними. Але в очах автора викликають шире захоплення і повагу як перший, так і другий.

Безглуздими видаються випробовування, які влаштовує для себе Васько із срібним карбованцем — бабусиним подарунком («Бабусин подарунок»). Прочитавши, як близнята по копійці збирали гроші на голубів, легко уявити, яке багатство потрапило йому в руки. Однак, якщо Івашко забирається на мур, щоб врятувати сірого голуба, їхню єдину радість, то вчинки Васька продиктовані одвічною хлоп'ячою провокацією: «а от слабо тобі!». І от, щоб не видатися слабаком, треба спуститися в глибоченний яр, витримати поєдинок із гадюкою — а потім великодушно пожертвувати карбованець на порятунок товариша. І що для дорослих — нерозумні хлоп'ячі витівки, то для дітей — загартування характеру. Долею випадку Васькові пригоди закінчуються щасливо, але цього не можна сказати про іншого героя — Федька-халамидника. Знову ж таки — ризик, який важко виправдати, дурна хлоп'яча відвага: перейти річку по крижинах під час криголаму. Але цей ще шибеник, хуліган, розбишака, вічний головний біль для батьків і оточуючих двічі рятує слабодухого (у всіх відношеннях) Толю: від бурхливої річки та батьківського гніву, розплатившись за це власним життям. «На цій домінанті Федькової вдачі варто наголосити. Він — гордий. І це та гордість, яка здатна змусити людину діяти наперекір обставинам, а то й всупереч загальноприйнятим уявленням. В основі ж тут — та виняткова вразливість душі, яка означає стихійне відчуття самоцінності власного «Я» і готовність захищати його за будь-яких ситуацій».¹

---

¹ Панченко В. Федько-халамидник та інші // Винниченко В. Кумедія з Костем. — Київ: Школа, 2005. — С.428.

Дорослі проблеми та турботи добре відомі малим Винниченковим героям, особливо якщо пригадати, що майже усі вони — діти міської чи сільської бідноти, сироти, напівсироти, а то й байстрюки, як Кость (щасливого кінця для його сумної «кумедії» важко собі уявити). Та боротьбу із важкими обставинами життя вони ведуть саме дитячими засобами. Восьмирічна Ланка, у якої важко хвора матір, вимушена робити за неї усю домашню роботу, але складається враження, що вона не переймається нею, а по-дитячому пишається, бо займається суто дорослими справами, і не цурається у вільні хвилини дитячих ігор, і такий потрібний для хворої матері цебер дістає саме по-дитячому: треба обміняти у товариша на генеральський гудзик. А де його дістати? Та просто крадькома зрізати із мундиру! Не дивно, що навіть поліцейський, зворушений по-дитячому широю оповіддю і кмітливістю дівчинки, замість того, щоб покарати «злочинницю», відпускає її.

Так, Володимир Винниченко не обминає соціальні аспекти тогочасного життя, але й не загострює на них увагу. Наприклад, протистояння Саньки Рябухи і шестилітнього Гриня («Віють вітри, віють буйні...»), незважаючи на те, що «вона наймичка, Рябуха, попихач», а він — хазяйський син, є скоріше психологічним: дівчинка не раз терпіла від Гриня кривди, тепер же хоче хоч трохи натішитися владою, аж поки «цар і бог в її руках». Але після напруженого протистояння усе ж таки настає, певно, несподівано для обох примирення: під впливом казки та пісні прокидається справжній жаль, співчуття, прощення, і ось «дві голівки, притулившись одна до одної чолами, міцно сплять на одній подушці». Ніякої соціальної прірви немає і між гімназистом Льонею та учнем шевця Сашком: обидва круглі сироти, обох жорстоко «шмагають» як не хазяїн, так рідний дядько, і лише міцна зворушлива дружба є їхньою єдиною втіхою («Та немає гірш нікому...»).

Світ дитячих уявлень часто-густо стикається із реальністю, і автор не применшує драматизму цих відкриттів. Розвіюються у пил наївні сподівання Льоні, що за витівки у гімназії дядько віддасть його у свинопаси (аби подалі від свого жорстокого «виховання»). На місці синього лісу, куди прагнуть тікати Михась і Гаврик, виявляється смітник (красномовна деталь), а волоцюги, які обкрадають хлопців — це не благородний розбійник Кармелюка, який грабує

багатих і наділяє бідних. («За Сибіром сонце сходить...»). Не менше потрясіння переживає і Зінь, коли бачить, як жорстоко вбивають його всемогутнього бога Корчуна («Гей, хто в лісі, озовися...»).

Перші три дитячих оповідання для дітей («Кумедія з Костем», «Федько-халамидник», «Бабусин подарунок») були написані у 1909-1912 рр. Згодом спогади дитинства, як найдорожчі, почали живити письменницьку душу в еміграції. Цикл «Намисто» лишився незавершеним; автор планував ще і другий «разок», але з нього були написані лише оповідання «Білесенька» та «Стелися, барвінку, низенько», що за тематикою суттєво відрізняються від попередніх. «Коли тепер ставиш питання, що найбільше «застаріло» в оповіданнях Винниченка, що назавжди відійшло в минуле, з подивом переконуєшся, що це сам побут»². А що лишилося? Дитинство як цілий світ, дитинство як відкриття світу, діти — вони залишилися. Тому оповідання Винниченка не лише не втратили своєї актуальності — вони і зараз допомагають дітям і дорослим зрозуміти себе та одне одного, берегти у душі найдорожче, виховувати.

Беручи до уваги назву збірки «Намисто», серед читачів-учнів 5-7 кл. радимо провести літературну гру (додаток 2), попередньо ознайомивши дітей із життєвим та творчим шляхом письменника та його оповіданнями.

Про Володимира Винниченка, митця і політика, написано і сказано багато, проте недостатньо, щоб до кінця осягнути його неоднозначну постать і багатогранний творчий доробок. На його долю випали злети і падіння, спокуси і випробування, гучна слава і терновий вінець забуття, проте незмінним лишалось кредо його життя — любов до людей, до батьківщини, до життя у всіх його проявах. Саме така любов, яка робить людину по-справжньому людиною, потрібна усім у жорстокому та байдужому світі, а отже, і творам Володимира Винниченка суджене довге життя.

---

² Намисто. — С. 10.

Володимир Винниченко: Terra Incognita

Книжкова виставка-портрет для читачів-учнів 8-9 класів

Жоден український письменник першої третини ХХ століття не мав такої величезної слави, такої читацької популярності, такої кількості видань своїх творів, як Володимир Винниченко.

М. Жулинський³

І. Кого читають? Винниченка

Поки робиш якусь роботу, вір у себе, як у генія. Коли скінчив, стався до неї, як до витвору свого ворога, не прощаючи ні однієї помилки, ні найменшого недогляду.

В. Винниченко⁴

Винниченко В. Драми / В. Винниченко ; Ін-т л-ри ім. Т. Шевченка НАН України ; Укр. вільна Академія Наук у США ; упоряд., передне сл. та прим. С. Гальченка. — Київ : Сакцент Плюс, 2012. — 351 с. — Випущено на зам. Держ. ком. телебачення і радіомовлення України за прогр. «Укр. книга».

Винниченко В. Записки Кирпатого Мефістофеля : роман, повість, оповід., п'єса / В. Винниченко ; худож.-оформ. А. Ленчик. — Харків : Фоліо, 2006. — 382 с. — (Українська література).

Винниченко В. Намисто : оповідання / В. Винниченко ; упоряд., прим., підготов. текстів Й. Брояк ; передм. С. Крижанівського ; худож. Л. Ільчинська. — Київ : Веселка, 1989. — 380 с. : іл.

Винниченко В. Оповідання. «Слово за тобою, Сталіне!» : роман. Чорна Пантера і Білий Медвідь: п'єса / В. Винниченко. — Київ : Наук. думка, 2001. — 439 с. : ілюстр. — (Бібліотека школяра).

---

³

⁴ Винниченко В. Вибране. — Київ, 2002. — С. 288.

Винниченко В. Сонячна машина : роман / В. Винниченко ; післямова В. Федченка. — Київ : Дніпро, 1989. — 618 с. : іл. — (Романи й повісті ; 1989, Т. 6).

Винниченко В. «Уміркований» та «ширий» : повісті та оповідання / В. Винниченко ; вступ. ст. та упоряд. М. Слабошпицького. — Київ : Молодь, 1992. — 414 с. : 1 арк. портр. — (Шкільна бібліотека).

Винниченко В. Федько-халамидник : оповідання / В. Винниченко ; худож. Л. Ільчинська. — Київ : Веселка, 1991. — 94 с. : іл.

II. На хресті політики

О, Господи, яка то страшна річ — відродження національної державності... Як трудно, з якими надлюдськими зусиллями, хитрощами, з яким, часом, одчаєм, люттяю і сміхом доводиться тягти те каміння й складати його у той будинок, в якому будуть так зручно жити наші нащадки.

В. Винниченко⁵

Винниченко В. Відродження нації. Ч. 1 / В. Винниченко ; відп. за вип. Н. Ганник. — Репр. відтворення вид. 1920 р. — Київ : Політвидав України, 1990. — 348 с.

Винниченко В. Заповіт борцям за визволення / В. Винниченко. — Київ : Криниця, 1991. — 127 с. : іл.

Жулинський М. Художник, розп'ятий на хресті політики / М. Жулинський // Жулинський М. Укр. літ. Творці і твори. — Київ, 2011. — С. 289-322.

Копиленко О. «Сто днів» Центральної Ради / О. Копиленко. — Київ : Україна, 1992. — 204 с.

Момот Н. Проводарі-мойсеї: власна трагедія — трагедія народу : В. Винниченко «Відродження нації» — на шляху до української державності / Н. Момот // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2011. — № 5. — С. 95-100.

---

⁵ Там же. — С. 284.

III. Чаша його життя

*...З хвилин складається вся чаша
твого життя... Не на дні є чаша жит-
тя, а в кожній краплині її. Отже, пий її
помалу, пам'ятаючи про те, що робиш.*

В. Винниченко⁶

Бондар-Терещенко І. Кохання з бромом / І. Бондар-Терещенко // Україна молода. — 2013. — 29 трав. — С. 13.

Винниченко в бронзі // Літ. Україна. — 2010. — 14 жовт. — С. 1-2.

Коровченко Л. Муженьське листування Володимира Винниченка / Л. Коровченко // Літ. Україна. — 2013. — 8 серп. — С. 1, 4.

Панченко В. Володимир Винниченко: парадокси долі і творчості : кн. розвідок та мандрівок / В. Панченко ; гол. ред. Т. Терещенко ; худож. оформ. Д. Мазуренка. — Київ : Твім інтер, 2004. — 287 с.

Володимир Винниченко — художник = Volodymyr Vynnychenko the Artist : альбом / Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка ; перед. сл. М. Жулинський ; вступ. ст. О. Федорука ; упоряд. та комент. С. Гальченка, Т. Маслянчук ; авт. ст. С. Гординський та ін. — Київ : Мистецтво, 2007. — 223 с. : іл. — Текст укр., перед. сл. і текстівки англ. мовою, рез. і перелік іл. рос. та фр. мовами.

Митці та науковці про малярський талант В. Винниченка // Шк. б-ка. — 2010. — № 6. — С. 9.

Процюк С. Маски опадають повільно : роман про Володимира Винниченка / С. Процюк. — Київ : Академія, 2011. — 301 с. : 2 портр. — (Автографи часу).

IV. До кінця ще не пізнаний

*«Будь чесним з собою». Так я думаю. І
коли ти сам перед собою почуваш, що ти
не зробив нічого гидкого, то май муж-
ність ясно дивитися в очі собі і близьким.*

В. Винниченко⁷

---

⁶ Там же.

⁷ Там же.

Ведмідь І. Особливості психологізму малої прози Володимира Винниченка : 10 кл. / І. Ведмідь // Дивослово. — 2010. — № 4. — С. 27-32. — Бібліогр.: с. 32.

Дига Н. Синтез жанрів утопії та антиутопії в романі «Сонячна машина» Володимира Винниченка / Н. Дига, І. Юхименко // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. — 2012. — № 6-7. — С. 54-57. — Бібліогр.: с. 57.

Ковальчук О. Сім'я як економічний проект : на матеріалі роману Володимира Винниченка «Записки Кирпатого Мефістофеля» / О. Ковальчук // Дивослово. — 2010. — № 4. — С. 18-20. — Бібліогр.: с. 20.

Сиваченко Г. «Винниченка гідно вшанують в Україні не за нашого життя...» : особистості / Г. Сиваченко ; розмовляла Л. Яновська // Урядовий кур'єр. — 2011. — 5 берез. — С. 11.

Сиваченко Г. Пророк не своєї вітчизни : експатріант. «мета роман» В. Винниченка: текст і контекст / Г. Сиваченко ; НАН України. Ін-т літ.; ред. Н. Сурич. — Київ : Альтернативи, 2003. — 280 с.

Яновська Л. Він з нами не на тиждень — назавжди : 130 років з дня народження Володимира Винниченка — автора 14 романів, понад 100 оповідань, 23 драматичних творів, більш як 100 картин / Л. Яновська // Урядовий кур'єр. — 2010. — 27 лип. — С. 1, 5.

Винниченкове намисто

Літературна гра для читачів-учнів 5-7 класів

Мета. Ознайомити читачів-учнів 5-7 класів із біографією В. Винниченка та його творами для дітей.

Обладнання. Коробки, картки із номерами питань, намистинки.

Умови гри. У грі можуть брати участь 4-6 учасників. Питання згруповані по блоках; на картках написаний блок і номер питання (наприклад, А5 — п'яте питання з блоку «А»). Картки перемішані і виймаються навмання. За вірну відповідь учасники гри отримують відповідну кількість намистинок. Виграє той, у кого найдовше намисто.

Блок А «Автора!». (*Вірна відповідь — 5 намистинок*).

1. Яка сучасна назва міста, де народився В. Винниченко? (*Кіровоград*).
2. На якого героя оповідання був схожий Винниченко у дитинстві? (*На Федька-халамидника*).
3. Автором яких політичних документів Центральної Ради був В. Винниченко? (*Універсали*).
4. Як називався уряд УНР на чолі з В. Винниченком і С. Петлюрою? (*Директорія*).
5. У якому французькому місті В. Винниченко провів останні роки свого життя? (*Мудеж*).
6. Автором якого фантастичного роману є В. Винниченко? (*«Сонячна машина»*).
7. Назвіть твори В. Винниченка про дітей. (*«Кумедія з Костем»; «Федько-халамидник»; «Бабусин подарунок»; цикл оповідань «Намисто»*).
8. У якій країні було написане оповідання про Федька-халамидника? (*Франція*).
9. Скільки оповідань включала перша збірка «Намисто»? (*8*).
10. Що об'єднує оповідання з «Намиста» у один цикл? (*Назви оповідань є рядками із народних пісень*).

Блок Б. Бюро знахідок. (Вірна відповідь — 2 намистинки).

У якому творі вирішальну роль відіграє:

- 1) Недокурок. («Кумедія з Костем»);
- 2) Срібний карбованець. («Бабусин подарунок»);
- 3) Гудзик із генеральського мундиру. («Ой, випила-вихилила...»);
- 4) Ручний голуб. («Гей, чи пан, чи пропав...»);
- 5) Коробочка із китайцями. («Гей, не спиться...»);
- 6) Дві цукерки і копійка. («Віють вітри, віють буйні...»).

Блок Г. Герої. (Вірна відповідь — 3 намистинки).

Авторська характеристика, про кого із героїв сказано:

- 1) «Здавалось іноді, що він немов сам налазить, щоб його били, наче на злість комусь хоче, щоб йому ще болячіше було». (Кость, Кумедія з Костем);
- 2) «Спокій був його ворогом, з яким він бився на кожному місці». (Федько-халамидник);
- 3) «Це була дитина ніжна, делікатна, смирна». (Толя, «Федько-халамидник»);
- 4) «... Владика, цар і бог над речами й людьми... слово й плач його закон для мами, тата, Гаврика, Рябухи-Саньки, кішки Рудьки, собака Жульки...». (Гринь, «Віють вітри, віють буйні...»);
- 5) «Дуже слухняний та лагідненький. Він майже ніколи не сперечається, ні з ким не свариться, не верещить, не падає ногами. А тим часом добивається всього, чого хоче». (Зінь, «Гей, хто в лісі, обізвався...»);
- 6) «Ходив із лінькою, наче тяг за собою рядно. Але зате часом як загориться, так ураз тугий, як лук, стане. Як до душі якась робота, так аж шкварчить вона йому в руках, і ніхто вже з ним тоді не справиться... А казки його були зовсім не такі, як у книжках або мамині». (Дядько Павлусь, «Гей, не спиться...»);
- 7) «Його хлопці дражнили мамалигою за те, що він усе поволеньки та спокійненько робив, нікуди не хапався і без пуття не сердився». (Михась, «За Сибіром сонце сходить...»);
- 8) «Це ж не діти, а пробийголови. На іншого накричиш, нагримаєш, і він тобі втече, як опечений. А ці ж, — одчайдушні розбишаки, — ні кийка, ні Бога не бояться». (Близнята, «Гей, не спиться...», «Гей, чи пан, чи пропав...»).

Героями яких оповідань були...:

- 1) Хлопці-пастушки («Кумедія з Костем»; «Гей ти, бочечко...»);

- 2) Близнята. (*«Гей, не спиться...», «Гей, чи пан, чи пропав»*);
- 3) Гімназист і учень шевця. (*«Та немає гірш нікому...»*);
- 4) Син друкаря і панич. (*«Федько-халамидник»*);
- 5) Наймичка і хазяйський син. (*«Віють вітри, віють буйні...»*);
- 6) Кішка, письменник і його дружина. (*«Білесенька»*);
- 7) Гімназисти. (*«Стелися, барвінку, низенько...»*).

Впізнай героя:

- 1) Кого із героїв В. Винниченка прозвали Жар-Птицею і Горобеням? (Васько, *«Бабусин подарунок»*);
- 2) Хто завжди казав: «Овва!» (Гаврик, *«За Сибіром сонце сходить...»*);
- 3) Хто ніколи не плакав, як би його не били? (Кость, *«Кумедія з Костем»*);
- 4) Хто збрехав лише раз у житті? (Федько-халамидник);
- 5) Які герої були нерозлучними та вправними на усілякі витівки? (Івашко і Любка, *«Гей, не спиться...», «Гей, чи пан, чи пропав...»*);
- 6) Хто з героїв Винниченка мріяв стати не паном, а пастухом? (Льоня, *«Та немає гірш нікому...»*);
- 7) Які герої мали прізвиська комах? (Семен Гедзь і Семен Комар, *«Гей ти, бочечко...»*).

Галерея портретів:

- 1) «... Був здоровенний-здоровенний, удвоє більше за маму, за бабцю та й за самого тата. Волосся у нього було таке кучеряве та буйне, що Зінь міг сховатися у ньому, як у бур'яні. І брови, і вуса, і борода теж були страшенно кудлаті та чорні. А зуби великі-великі та жовті, як зубки часнику». (Корчун, *«Гей, хто в лісі, обізвися...»*);
- 2) «Був собі бравим парубчаком, трошки, скажем, ще молоденьким (чотирнадцятий минав), та дорослі парубки вже не гнали його від себе, а часом котрий і цигарки давав потягнуть. А як ішли на вулицю, то самі кликали, бо дуже вмів ловко витягати пісень». (Семен Гедзь, *«Гей ти, бочечко...»*);
- 3) «Кругле личко грає ямками на щоках та підборідді, кирпатенький носик задиркувато стирчить догори, очі прискають сміхом... Та смішна така: підіпреться, бувало, однією рукою в бік,

- у другу ганчірочку (замість хусточки), і, підтанцювуючи, заго-
нисто виспіває...». (Ланка, «*Ой, випила, вихилила...*»);
- 4) «Все волосся в неї було в таких буйно золотих кучерях, що сто
вихорів там не дорівняли би. Чисто, як збита з білків та жовт-
ків піна на голові, або, як казав дядько Павлусь, бурєю покруче-
но, покучерявлене золоте жито на голові. А під житом — дві
великі-великі сині квітки очей. А коли очі заплющені, то на них
лягають два широкі серпики — густі темні вії». (Любка, «*Гей,
не спиться...*»);
- 5) «...У майському парусиновому костюмчику, увесь білесенький,
чистенький та тоненький, як обчищена від кори лозиночка.. а
очі сині-сині. Тільки тепер вони чи злякані, чи розгублені».
(Льоня, «*Та немає гірш нікому...*»).

Блок Н. Назва як пісня. (Вірна відповідь — 5 намистинок).

***Вгадати за продовженням пісні назву оповідання із збірки
«Намисто».***

1. Трачу літа в лютім горі
І кінця не бачу,
Тільки тоді і полегша,
Як нишком поплачу.
(«*Віють вітри, віють буйні...*»).
2. Попросив би товариша,
Нехай мене відведе.
Так товариш кращий мене,
Він дівчину відіб'є.
(«*Гей, не спиться...*»).
3. Гей, нумо, хлопці, до зброї,
На герць погуляти!
Слави добувати.
(«*Гей, чи пан, чи пропав...*»).
4. Та не пригорне батько,
Не пригорне мати;
Тільки той пригорне,
Що думає взяти.
(«*Та немає гірш нікому...*»).

5. Повернувся я з Сибіру,
Та не маю долі,
Хоч, здається, не в кайданах,
А все ж не на волі.

(«За Сибіром сонце сходить...»).

Блок О. Оповідання В. Винниченка. (Вірна відповідь — 2 намистинки).
Назвіть оповідання В. Винниченка про...

1. Вбитого бога карі і заборони. (*«Гей, хто в лісі, обізвся...»*).
2. Складні стосунки старшої і молодшого. (*«Віють вітри, віють буйні...»*).
3. Ворожнечу, яка стає дружбою. (*«Гей ти, бочечко...»*).
4. Вигідний для обох сторін обмін. (*«Ой випила, вихилила...»*).
5. Благородство і ницість. (*«Федько-халамидник»*).
6. Втечу з дому. (*«За Сибіром сонце сходить...»*).
7. Тілесні покарання дітей. (*«Та немає гірш нікому...»*).
8. Розфарбування кішки і збирання грошей нібито на свічки святому Миколаю. (*«Гей, не спиться...»*).

Блок П1. Пригоди. (Вірна відповідь — 3 намистинки).
У якому оповіданні В. Винниченка відбуваються...

1. Двобій з гадюкою. (*«Бабусин подарунок»*).
2. Перехід річки по крижинах. (*«Федько-халамидник»*).
3. Крадіжка із застосуванням холодної зброї. (*«Ой, випила-вихилила...»*).
4. Визволення в'язня. (*«Гей, не спиться...»*).
5. Рятівна верхолазна операція. (*«Гей, чи пан, чи пропав...»*).
6. Вилучення листка із класного журналу. (*«Стелися, барвінку, низенько...»*).

Блок П2. Питання-бліц. (Вірна відповідь — 1 намистинка).

1. У кого була колекція гудзиків? (*У Гришки*).
2. Коли відбувається дія оповідання «Гей, хто в лісі, обізвся...»? (*Напередодні Великодня*).
3. Кому і для чого Васько хотів віддати бабусин подарунок? (*Сторожу, щоб викупити Микишиного картуза*).
4. Скільки карбованців на голубник назбирали Івашко і Любка? (8).
5. Хто розповідав казку про Яшку семи-семиряжку? (*Санька-Рябуха*).

6. Ким працювала Ланчина мати? (*Кравчинею*).
7. Як карав пан пастушків, коли худоба опинялася на баштані? (*Вимагав служити без платні півроку*).
8. Як звали скупого дядька, у якого близня фарбувала горобців? (*Зозуля*).
9. Хто жалів сироту Льонну у дядьковій родині? (*Наймичка Хведоська*).
10. Що виявилось на місці лісу, куди втікали Михась і Гаврик? (*Смітник*).

Блок С. Словник. (Вірна відповідь — 4 намистинки).

Що в оповіданнях означають слова?

1. Скургуц — *поводир старців, «Гей ти, бочечко...»*.
2. Халамидник — *розбишака, «Федько-халамидник», жебрак, «Гей, хто в лісі, обізвся»...*
3. Пувичка — *гудзик, «Ой, випила-вихилила»*.
4. Московська пеня — *грошове стягнення за невчасно виплачений податок, «Гей ти, бочечко...»*.
5. Цебер — *відро, «Ой, випила-вихилила»*.
6. Товар — *худоба, «Кумедія з Костем»*.

Блок У. Уривок з твору. (Вірна відповідь — 3 намистинки).

Впізнати за уривком.

1. «Він лежав лицем догори й дивився, як невпинно й похмуру сунули кудись хмари. Йому, мабуть, знову було душно, бо худі веснянкуваті щоки його розжеврілись і він часто їх облизував». (*«Кумедія з Костем»*).
2. «Та то, виходить, він аж ночувати збирався на отій приступці?! Оце добра справа!» (*«Бабусин подарунок»*).
3. «Раптом за парканом, де були складені дошки та дрючки, зачулося раптове дряпання. На паркані з'явилося щось сіре, живе. Потім — гуп! — зникло за кушем жовтої троянди і зараз же виринуло в траві». (*«Білесенька»*).
4. «На печі майже зовсім темно, тільки по стелі над завіскою та каміном хвильками просвічується миготливе світло лампадки. У другому кутку печі лежить щось кругле, темне і довге. Що воно таке? А чого ж «той» у запічку? Чи він там усе сидить чи виходить?» (*«Віють вітри, віють буйні...»*).

5. «Та от уже і не б'ють. От уже здирають з нього рядно. Ось він лежить непорушно, великий-великий, але скоцюрблений, подертий, з чудно підгорненою під себе головою. Піджака на ньому немає, і на сірій сорочці видко щось червоне». (*«Гей, хто в лісі, обізвися...»*).
6. «Здоровенний городовик, забігши у провулок, теж зупиняється і теж з посмішкою дивиться, як з усієї сили дріботять маленькі руді ніжки. От дівча на мить обертається, завертає в інший перевулок і тікає». (*«Ой, випила-вихилила...»*).
7. «Ось уже мур. Ось уже й вікно. Треба тільки підвестись, простягти руку, постукати у шибку й просунути між ґрат клунок». (*«Гей, не спитьсья...»*).
8. «В бур'яні під парканом щось сильно затіпалось... Що воно могло там бути?! Якийсь собака здихав? Пацюк пробіг? Затіпало й затихло». (*«Гей, чи пан, чи пропав...»*).
9. «Він довго труситься і ридає на канані в горі й болючій тузі. А до шибок знадвору прилипло роздушене склом, замурзане личко і мокро блищить слізьми проти світла лампи». (*«Та немає гіри нікому...»*).
10. «... Обшукали хлопців, витягли з-під пояса пістолети, а з кишень усе, що там було: хліб, сало, ніжик, голки і шістнадцять копійок дрібними. (Три карбованці у чоботі було!)». (*«За Сибіром сонце сходить...»*).
11. «Алгебра, інспектор, література. До чого тут інспектори й література, коли так неспокійно у мускулах, коли так п'яно в червоних хмарах, коли в смуглявій ручці на спинці лави залегла така пекуча ніжність?» (*«Стелися, барвінку, низенько...»*).

Краса і сила Володимира Винниченка

*Сценарій літературного вечора до 135-річчя
від дня народження В. Винниченка
для читачів-учнів 8-9 класів*

Дійові особи. Ведучий, Читці, Володя.

На сцені. Портрет та виставка, присвячена життю і творчості
В. Винниченка.

Читець.

Усі дороги сходяться до Риму.
Можливо, й так, бо різні є шляхи.
Та з них один веде на батьківщину,
По ньому пам'ять стеле рушники.
Моїх степів завіяні криниці,
Тут сонце вдень гостріше од ножа.
Тут у озер глибокії зіниці,
А Франція холодна і чужа.
Минуть роки, і слово, мов жарину,
Лелеки в рідні понесуть краї,
Осяють світлом змучену Україну...
Народе мій, не втратити б її.

(Я. Бабич. «Винниченкові»).

Ведучий. Володимир Винниченко. Зітканий із парадоксів і суперечностей. Митець і політик. Уславлений ще за життя і непрочитаний через десятки років після смерті...

Уривок із документального фільму «Винниченко без броду»,

<https://www.youtube.com/watch?v=a8OkIVakMRI>

09 хв.12 с.-10 хв. 00 с.

На сцену виходить Володя (Винниченко у дитинстві).

Інсценізація уривку С. Процюка «Маски опадають повільно».

Володя. Мій любий степе, дай мені сили!

Голос. Якої тобі треба сили? Та й навіщо?

Володя. Щоб людей захищати разом із дядьком Богом!

Голос. Він і без тебе справиться.

Володя. Не знаю... йому потрібна допомога.

Голос. Твоя!

Володя. Моя!

Голос. І як ти будеш допомагати йому?

Володя. Я зроблю так, щоб усі люди були рівними! (*Чути регім*).
Я поверну їм рідну мову! Я дам їм віру в їхні сили, бо ти не зможеш їм дати нічого, крім мрій!

Голос. Ти знаєш, скільки тут пролито крові? Скільки тут лежить козацьких і чужинських кісток?

Володя. Треба не крові, а віри в себе!

Голос. Хто ти, хлопчику?

Володя. Я Володя Винниченко, син Кирила і Євдокії.

Голос. Ти син чабана і купчихи!

Володя. Я син батька і матері.

Голос. Я не вірю тобі! Але ти будеш вправним краснобаєм...

Володя. А кому ти віриш?

Голос. Сонцю, бо воно завжди сходе і заходе, а ви, люди, народжуєтесь, щоб померти.

Володя. Я народився, щоб жити! Чуєш?! (*Іде*).

Ведучий. Сподіваємося, що у рідному Винниченковому місті, яке за його дитинства називалося Єлісаветградом, а у радянські часи було перейменоване у Кіровоград, колись з'явиться пам'ятник одному із знаменитих героїв Винниченкові — невгамовному розбишаці, шибайголові Федькові-халамиднику. Але це буде і пам'ятник малому Володі, який, за спогадами рідних, був таки вилитий Федько-халамидник, малий бунтар, хлоп'ячий отаман, Соловей-розбійник, який тримав однолітків у терорі, але перший же простягав руку помочі у біді...

Бук-трейлер до оповідання «Федько-халамидник»

<https://www.youtube.com/watch?v=Lw6RbY8jsl8>

Ведучий. Винниченко — бунтар... Ламати стереотипи — кредо його життя. Ще в гімназії, незважаючи на насмішки, він ходив у вишиванці і говорив українською. Перше ув'язнення — карцер — отримав від начальства за поему про Запорізьку Січ. З

того часу пішло: писав — здобував неабияку славу («І відкіля ти такий узявся? — захоплювався живий класик, Іван Франко) — і бунтував, намагаючись змінити навколишній світ на краще — переховувався, емігрував, сидів у в'язниці...

*Уривок із документального фільму «Винниченко без брому»,
0 хв.22 с.-1 хв.48 с.*

Ведучий. «Кого у нас читають? Винниченка. Про кого скрізь йдуть розмови, як тільки річ торкається літератури? Про Винниченка. Кого купують? Знов Винниченка». Так писав про молодшого літературного колегу Михайло Коцюбинський. Винниченкові твори викликали читацький захват і бурхливу суперечку, його п'єси ставили європейські театри: він продовжував ламати стереотипи, підносячи українську літературу воістину на світовий рівень. Винниченко — бунтар? Але чим може обернутися бунт проти людських і Божих законів?

Уривок із фільму за творами В. Винниченко (на вибір).⁸

Ведучий. Бурхливим злетом — і жорстоким падінням для Винниченка стали криваві роки революції, коли українській нації випав шанс створити власну державу. Він став на чолі новоствореного уряду Української Народної Республіки, а згодом разом із Симоном Петлюрою очолив Директорію, був автором універсалів Центральної Ради, намагався налагодити контакт із радянською владою у Москві — і саме на нього поклали провину за поразку української революції. Прізвище Винниченко виявилось пророчим...

Читець. «І знов для мене та сама трагедія, що на протязі майже двох років стільки разів роздирала мене. Іти з руськими большевиками — душити своїми руками свою націю, самого себе. Іти з петлюрівщиною, реакцією — душити революцію, душити самого себе, душити те, що я вважаю добрим для всієї людкості. І з'являється думка: добре, я дам своє національне ім'я на ганьбу, на прокляття, я відмовлюся від усяких національних домагань на цей момент. Цим я, може, зроблю користь революції, спричинюся до перемоги. А перемога ре-

---

⁸ Див. додаток 4

волюції гарантуватиме і національні домагання. Але виникає питання: чи зроблю ж я яку-небудь користь... ставши зрадником національних прагнень? І що ж вийде? За що я принесу в жертву себе?»

*Уривок із документального фільму «Винниченко без броду»,
06 хв. 20 с.-08 хв. 14 с.*

Ведучий. Згодом його назвуть художником, розіп'ятим на хресті політики... Але і як політик, Винниченко був розіп'ятий між національною та комуністичною ідеєю. І роздвоєність призвела його до безславного кінця.

Читець. Із щоденника. «Виходу не бачу. Бо є тільки два виходи: або відмовитись бути українцем і тоді бути революціонером; або вийти зовсім з революції й тоді можна бути українцем. Ні того, ні другого я не можу зробити. А з'єднати те й друге не можна, історія не дозволяє. Коли б не було в мене ще літератури, мистецтва, я серйозно почав би думати ще про один вихід: смерть...»

Читець. Німеччина. Двадцять років двадцятого століття (і недалеко від цих років майбутнє). Планета знаходиться під владою світового капіталу, але вчений Рудольф Штор винаходить так зване джерело енергії — машину, яка може перетворити енергію сонця на їжу. Чи ошчасливить його винахід людство? Про це і роздумував Володимир Винниченко на сторінках першого в українській літературі фантастичного роману «Сонячна машина», який мав неабияку популярність не лише в Європі, але й в радянській Україні. Їм захоплювались, його критикували, але головне — читали...

Ведучий. Впродовж останніх 25 років свого життя Винниченко прожив у французькому містечку Мужен, біля Канн, у власному невеликому будинку, де займався літературною творчістю і живописом. Понад 20 його полотен зберігаються в Інституті літератури ім. Т. Шевченка НАН України.

На екрані демонструються картини В. Винниченка.

Читець. «Коли б за один тиждень перебуття на Україні треба було цілий рік іти пішки, із захватом згодився б. І пішли б ми удвох (з Розалією), і яке було б щастя».

Ведучий. Прагнув повернутися до України. Прагнув змін для суспільства і розуміння для себе, про що свідчить його роман «Слово за тобою, Сталіне!». Але не судилося...

Читець. «Він помер несподівано, у тихий весняний вечір, під квітучим деревом. Коли я положила його голову на подушечку, перші краплі дощу і білі пелюсточки почали падати на його обличчя. Обличчя його було прекрасне. Ми положили його на Муженському кладовищі, де він буде лежати до того часу, поки Україна не зможе прийняти його до себе». Із спогадів дружини Розалії Яківни. Це сталося 6 березня 1951р...

Ведучий. Яка ж немилосердна жорстока доля: все життя пройшло в арештах, у ув'язненнях, боротьбі, шуканні готовності віддати життя за «темний, посоловілий від усяких історичних дурманів» народ, а найстрашніше — забуття нащадків. Він повернувся до України. Його читають, вивчають, досліджують... Але скільки ще часу нам буде потрібно, щоб сповна досягнути такої неординарної, суперечливої і водночас цілісної постать Великого Українця?

Екранізації творів Володимира Винниченка

Гріх [Електронний ресурс] : за мотивами одноймен. драми В. Винниченка : [2 серії] / режисер О. Бійма ; сценаристи Т. Бойко [та ін.] ; оператор Л. Зоценко ; композитор В. Гронський ; в ролях Б. Ступка, Н. Єгорова. — [Укртелефільм, 1991]. — Електрон. дані (1 файл: 2 год. 25 хв. 48 с). — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=BcKA3VzBa1o>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 25.06.15.

Закон [Електронний ресурс] : за мотивами одноймен. оповідання В. Винниченка / режисер Ю. Суярко ; оператор Ю. Бордаков ; в ролях: Н. Сумська, С. Олексенко, Ю. Ткаченко, В. Черняков [та ін.]. — [Укртелефільм, 1989]. — Електрон. дані (1 файл: 1 год. 21 хв. 04 с). — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=U4EIT5UyFMo>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 25.06.15.

Записки Кирпатого Мефістофеля [Електронний ресурс] : за мотивами творів В. Винниченка / режисер Ю. Ляшенко ; сценаристи П. Мовчан, Ю. Ляшенко ; оператори-постановники В. Політов, В. Гутовський ; композитор В. Гронський ; в ролях: С. Романюк, А. Сотникова, М. Бяхова-Ісаєва, О. Сумська, М. Бабенко, Л. Бакштаєв [та ін.]. — [Кіностудія ім. О. Довженка, 1994]. — Електрон. дані (1 файл: 1 год. 17 хв. 35 с). — Режим доступу: <http://www.ex.ua/2291733>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 25.06.15.

Солдатики [Електронний ресурс] : за мотивами одноймен. твору В. Винниченка / режисер та сценарист А. Кучмій ; оператор В. Пікуль ; звукорежисер А. Борисенко ; композитори С. Ткаченко, С. Бакай ; в ролях: М. Олійник, Д. Тубольцев, В. Неведров, Ю. Раєвський. — [Союз молодих кінематографістів України, 2014]. — Електрон. дані (1 файл: 18 хв. 51 с). — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=S5ekRzk1-70>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 25.06.15.

Чорна пантера і Білий ведмідь [Електронний ресурс] : за мотивами одноймен. п'єси В. Винниченка / режисер О. Бійма ; сценарист Т. Бойко; в ролях: І. Дорошенко, С. Кучеренко, Л. Смородіна, В. Полусмак, В. Троцюк [та ін.]. — [Укртелефільм, 1990]. — Електрон. дані (1 файл: 1 год. 16 хв. 27 с). — Режим доступу: <http://www.ex.ua/8944903>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 25.06.15.

Інформаційні джерела

Твори В. Винниченка

Винниченко В. Твори. В 2 т. Т. 1 / В. Винниченко. — Київ : Дніпро, 2000. — 581 с. : портр.

Винниченко В. Твори. В 2 т. Т. 2 : Сонячна машина: роман / В. Винниченко. — Київ : Дніпро, 2000. — 620 с. : портр.

Книги про нього

Володимир Винниченко. Салдатики!! Суд : Біогр. письм. Стислий переказ творів. Аналіз текстів. Зразки учн. творів: посіб. для 10 кл. / Авт.-уклад. В. Паращич. — Харків : Ранок, 2001. — 47 с. : 1 портр. — (Літературна крамниця).

Гнідан О. Володимир Винниченко : Життя. Діяльність. Творчість: навч. посіб. для студ.-філологів / О. Гнідан, Л. Дем'янська. — Київ : Четверта хвиля, 1996. — 254 с.

Градовський А. І чужому навчайтесь, й свого не цурайтесь : метод. аспекти вивч. укр. літ. у взаємозв'язках із зарубіж. / А. Градовський. — Київ : Софія, 1998. — 255 с.

Панченко В. «Бо я — українець» : літ. портр. В. Винниченка / В. Панченко. — Київ : Веселка, 2003. — 37 с. — (Урок літ.). — Бібліогр.: с.35-37.

Павлишин Л. Володимир Винниченко: досвід неklasичного мислення в історії української філософії / Л. Павлишин ; Нац. академія наук України, Центр гуманітарної освіти. — Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. — 271 с. — Бібліогр.: с. 241-271.

Салюк Б. Perpetuum mobile дитячої літератури: типологія традиційних образів дитини-бешкетника : монографія / Б. Салюк ; Бердян. держ. пед. ун-т. — Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2013. — 215 с. — Бібліогр.: с. 191-211.

Статті

Бабич С. Епістолярна спадщина Винниченка: видано, презентовано, обговорено / С. Бабич // Шк. бібл.-інформ. центр. Бібл. робота. — 2013. — № 7. — С. 1-3. — Бібліогр.: с. 3.

Болюк О. Вивчаємо оповідання В. Винниченка «Салдатики!» / О. Болюк // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. — 2011. — № 5. — С. 21-23. — Бібліогр.: с. 23.

Веледницька Т. Ідея-фікс Володимира Винниченка : [С. Процюк] / Т. Веледницька // Літ. Україна. — 2012. — 31 трав. — С. 9.

Гайда Л. Володимир Винниченко і наше місто : пішохідний туристський маршрут [по місту Кіровограду] / Л. Гайда // Краєзнавство. Географія. Туризм (Шк. світ). — 2011. — № 44. — Шк. туризм. — 2011. — Вип. 11. — С. 11-14. — Бібліогр.: с. 14.

Галкіна В. Серцем великий : система уроків вивчення життя і творчості Володимира Винниченка у 6 класі / В. Галкіна // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2010. — № 4. — С. 52-57.

Голик О. Як народжується лідер : комбінований урок за новелою В. Винниченка «Салдатики!» у 10 кл. / О. Голик // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2010. — № 4. — С. 58-65. — Бібліогр.: с. 65.

Дуняшенко Н. Неслухняність чи спосіб утвердження власного «Я»? : за оповіданнями В. Винниченка «Федько-халамидник» та А. Тарковського «Точильники» : конспект уроку з укр. літ. / Н. Дуняшенко // Укр. мова і літ. в шк. — 2012. — № 7. — С. 33-41. — Бібліогр.: с. 36.

Кудінова О. В. Винниченко. «Федько-халамидник» / О. Кудінова // Все для вчителя. — 2011. — № 34-36. — С. 156-158.

Небеленчук І. Психологічний портрет як ключ до розуміння образу героя : (за романом В. Винниченка «Записки Кирпатого Мефістофеля») / І. Небеленчук // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. — 2012. — № 5. — С. 14-18, 3-я с. обкл. — Бібліогр.: с. 18.

Сітькова І. Життєвий і творчий шлях Володимира Винниченка. Новела «Момент» : 10 кл. / І. Сітькова // Дивослово. — 2012. — № 4. — С. 13-15.

Стех Я. Не лише про театр : на тлі 60-річчя від дня смерті Володимира Винниченка / Я. Стех // Літ. Україна. — 2011. — 7 квіт. — С. 12.

Яцейко В. «Я буду носити Вас в душі» (за оповіданням В. Винниченка «Момент») : 10-й кл. : [конспект уроку] / В. Яцейко // Укр. мова та літ. (Шк. світ). — 2012. — № 23-24. — С. 46-50.